

MAX ROQUETA

L'AUTBÒI DE NÈU

**CONTE MES EN TEATRE
PER**

JOAN-MARC VILANÒVA

Nòta
per las còlas de teatre e/o los meteires en scèna que causiràn
de tornar faire viure « L'autbòi de nèu » pels emponts.

Lo tèxt qu'anatz legir çai-jos es tirat del conte mai famós de Max ROQUETA.

L'escrivan me donèt son aprobacion per lo metre en teatre e l'interpretar per la scèna. Del conte d'el, ne causiguèri los tròces mai « teatrals », aqueles que marcarián melhor lo public, daissant de caire los passatges que fan d'alonguis, que siagan descriptius, poetics... totes remirables ça que la.

D'aquel tèxt d'aquí, i a pas un mot, pas una frasa que siaga pas de Max Roqueta. Ai tròp de respècte e d'admiracion per la persona e per son òbra, per i cambiar o i ajustar qué que siá.

Ensagèri de servir lo mai possible la version occitana, per plan dire la version originala. Pasmens, per de question de compreson del public, per lo pas pèdre en camin, causiguèri per còps quauques passatges dins sa version francesa, qu'es la traduccion de l'autor. Al bèl mitan (de la fèsta) veiretz, ai causit de passar a l'espanhòl (castelhan), per un momenton, dins una traduccion que me faguèt una amiga. Per endacòm mai vos podrai explicar coma e perdequé.

A la fin del tèxte resultant de tot aquò, veiretz lo dispositiu scenic qu'aviái imaginat per poder jogar 'L'autbòi » solet, amb los espectadors a las taulas, coma se èran eles quitament los personatges d'aquela serada de fèsta e de baujum. La « pista » centrala aital creada, marcava lo jòc « al dintre » ; lo « corredor » a son entorn fasiá un espani (lo Larzac) ont s'anava pèdre lo jogaire d'autbòi, la fèsta acabada. Mas benlèu que n'ai tròp dich, que d'en primièr, vos cal cabuçar dins l'istòria e l'escritura miraclosa de Max Roqueta.

Joan-Marc VILANÒVA

N.B. : signe dels ponches suspensius :

- trèç : respècte del tèxt ;
- cinc : plaça de quauques mots ;
- una rengueta : plaça d'un paragraf.

Entre parentèsis, per còps, d'indicas de jòc.

L'AUTOBÒI DE NÈU

Es lo Larzac la terra abandonada. Las aubas son sens espèr e *le crépuscule, désespéré. Sur la terre dénudée, plate, qui rejoint un ciel livide*, sus lo sòl nus e lis que rejonh un cèl sens color, *ce n'est pas, comme ailleurs, le jour seulement que l'on quitte*, que se sembla dire adieu-siatz, sembla qu'es del cèl tot entièr qu'òm se'n vai, per una nuòch de freg e de mòrt.

L'èrba rasa, clinada jos lo vent aspre, lucha sens fin, las bèstias son partidas, l'èr es linde de tota votz coma l'èr del passat dins la memòria. *Misérables buis, qui ont vu mes ancêtres aux yeux clairs*, gelats d'ans e d'ans de nèu, de lucha e de vent, de soletat e d'enhoraça, paures boisses, liurats a la glaça del mond e que sabon pas que l'aventura de la lèbre del pel caud o del perdigalh que s'es perdut dins lo vèspre ; *énormes rochers pensifs, aux épaules lourdes, aux têtes de lions ou de philosophes, votre échine s'est accoutumée au mauvais temps*. Combas que retenètz la nuòch dins vòstra ombra... Terra del vent, de la nèu e del lop...

--oOc--

L'autbòi de Mèstre Albareda èra passat dins la legenda que son mèstre senhorejave encara sus las tèrras nautas de Larzac. I aviá pas un vilatge que lo venguèsson pas pregar un an per avança de i anar los faire dançar. Lo venián querre de vint lègas. Festejat, largament pagat, aimat de las filhas e de las femnas en qual vojave lo fuòc de son alen dins las venas, Mèstre Albareda li ne bailava per son argent e se pòt dire qu'una fèsta ont cantava son autbòi èra assegurada de conèisser una gaug, un vam, un estrambòrd coma se'n vei pas gaire à l'ora d'ara.

.....
E d'ont mai èra anat, e d'ont mai Mèstre Albareda èra vengut lo rei de l'autbòi sus las tèrras nautas de Larzac, reiaume de la nèu e del vent, e secret paradís de la fèstas d'ivèrn.

Quand la nèu tapa los camps e los èrmes, e qu'embarra las gents dins sos ostals, es lo temps de las vespradas longas, de la calor dels còrs dins lo movement de la borrèa e dels brandes, del vin que rescaufa e qu'enlusèrna e de l'amor que se rescond dins las semblanças de la dança. Es aquí que l'autbòi de Mèstre Albareda fasiá miranda. *De sa chaise de paille dressée à hauteur de l'épaule des danseurs, sur une planche posée sur deux tonneaux, à demi caché par des guirlandes de papier rouge et bleu, entouré de chandelles, le joueur de hautbois, bien droit sur son siège, le visage rayonnant de passion* e la cara esclairada de tota la flamba que lo cremava, bufava, bufava sens repaus, e la

musica rajava de sa boca - *emportant les couples dans ses tourbillons, son fil aigre et doux les retirait du monde, les énivrait, les enveloppait et les serrait, les fixait dans une extase, puis, à leur insu, los fasiá virar sens que se n'avisèsson, comme une toupie qu'un enfant fait tourner sans fin avec son fouet.* « Coma lo foet d'un enfant fa virar sens fin una baudufa. » (ter - puèi, cantant e picant dins las mans).

.....

Quand l'autbòi de Mèstre Albareda debanava son cant de merle d'autba, tot escàs sostengut del rondinament d'un tambornet,

.....

èra un fil de mèl, quand raja de la bresca - *un filet de miel qui s'écoule d'une ruche* -. E, de còps èra una flamba.... E d' autres còps, los que dançavan se sentissiá coma un fremin davalat de long de l'esquina, e lo pel dels jovents se reversinava sus son copet, e la filha, dins sos braces, veniá mai palla e *leurs yeux se troublaient, comme une eau calme, quand un grand nuage passe devant le soleil.* Sens relambi, l'òme dels uòlhs lusents, que seguissiá lo virament de la dança, *devidait sans relâche le fil aigu de son souffle,* de son alen de gaug, d'amor e de desir. E quand la dança finissiá, quand Mèstre Albareda destacava de sa boca l'autbòi, *symbole de son pouvoir sur la jeunesse,* demoravan aquí, un moment enclausits, *les yeux dans les yeux,* a se mirar coma se crenhián, en se quitant de l'uòlh de rompre l'estrage encantament, *craignant de rompre le charme étrange.* Era l'ora del repaus de l'autboissaire.....

Aviá coma una sentida d'ordre romput. Per el, lo mond èra coma se deu d'èstre solament quand l'autbòi cantava sa lei de delícia, de desir, de ràbia e d'ordonança armoniosa.....

Là étaient sa joie, son délice, son vice. Les jours de repos, solitaire, il lui arrivait de revoir ces visages qu'il avait dominés de son orgueil. Alors, les lèvres entrouvertes, les regards perdus se mettaient à tourner, coma se virava los fuòlhs d'un libre. Mèstre Albareda ne gardava un risolet. Era secret coma l'aiga d'un potz, *et personne ne put jamais percer le mystère de ces visages qui s'étaient reflétés dans ses yeux. La rumeur disait... Lo mond disián... Mas qual creiriá çò que dison lo mond ?*

--oOc--

Era a la fin del mes de decembre, un pauquet abans Nadal, *quand les gens attendent la lune du Capricorne,* la Luna del Banarut. Lo vilatge de l'Espitalet viviá lo darrièr vèspre de sa fèsta. La mièjanuòch aviá picat, e dins la sala de l'aubèrja, plan tancada, de tant que i aviá de mond, i fasiá tament caud que las dançairas s'èran destapadas e que sas carns lusissián jos las nautas candèlas. Defòra, la nuòch èra negra. La nèu èra de pertot e per còps ne tombava encara d'otra. La tresena dança veniá de finir. Mèstre Albareda, convidat per de beives escaufats de vin e de veires d'aigardent aviá davalat de son quilhador e s'èra ataulat amb eles. La gaug èra nauta e lo bruch fasiá que créisser. Los beives volguèron trincar ; los veires, plens que versan, tindèron ; e quauqu'un faguèt : « **Ai ! d'aquel autbòi ! Me dance ! fariá dançar lo diable !** » A aquel moment, coma s'aquela paraula aviá fach calar lo mond, una

mena de silenci s'establiguèt ; e dins aquel silenci s'ausiguèt, defòra, coma lo bruch de passes d'un caval que passa e que s'arrèsta. *Un cheval, à cette heure-là, avec six pans de neige sur tout le Larzac, cela ne présageait rien de bon.* D'omes se levèron. Anèron a la pòrta e los jovents e las filhas seguiguèron. Destanquèron la pòrta, e quand aguèron auçats davant sas caras las doas calelhas qu'avián al ponh, vegèron clarament, arrestat e los pès emmargats dins la nèu, un grand caval negre e còsta d'el, un òme emmantelat de negre, sens capèl, de morre morèl. « **Un caraco !** » faguèron. L'autre, *l'étranger*, èra aquí qu'arregardava al dedins coma se cercava quauqu'un. Li prenguèron lo caval, que menèron a l'estable. Mas diguèt : « **Partirai d'ora de matin** ». « *Je partirai tôt, demain matin.* » Dintrèt. Levèt son mantèl negre, e, coma cercava per s'assetar, los de la taula de Mèstre Albareda se sarrèron per li faire plaça. « **Volètz beure ?** » Lo caraco faguèt signe que si. Son veire plen, e mai los autres, trinquèron tornamai. Lo qu'aviá parlat lo primièr còp remenèt encara dins la calor aürosa de son vin : « **Ai d'aquel tròç d'autbòi ! Que fariá dançar lo diable !** » E i tustava l'esquina a grands còps de man dobèrta. Mèstre Albareda risiá, aürós.... La gaug del mond li florissiá lo còr. Lo caraco lo gaitava amb d'uòlhs negres e lusents coma onchats d'òli. Avia lo pel crespant que li blocava sus lo copet e risiá sens bruch, tot en gaitant la boca tendra e gromanda de l'autboissaire. Puèi faguèt coma se parlava solet : « **Aimariái plan d'o veire ! Faire dançar lo diable !** » Lo qu'era ja mièg-bandat li rebequèt : « **Sai que ! Mèstre Albareda, lo coneissètz pas ! Lo bregand, fariá dançar lo diable !** » L'autre risiá sens res dire. Mas l'embriac seguissiá son idèa : « **E qual sètz vos per nos venir dire l'encontrari !** » Lo caraco espiava los uòlhs de Mèstre Albareda, e son risolet èra aquí sus el coma una virona que lo ponhissiá, e lo traucava e lo tafurava.

L'autboissaire beguèt un darrièr còp, se levèt e tornèt prene sa plaça sus sa cadieira nauta. Tirèt de sa saqueta son autbòi. De sa plaça daissava pas dels uòlhs lo caraco assetat encara a la taula e que sempre avia sus las bocas aquel estrange risolet..... « **Qual me voldriá faire mentir ? Sabi çò que disi e disi que Mèstre Albareda, amb son autbòi, fariá dançar lo diable !** »

Lo mond gaitava l'autboissaire que, lo còrs ben drech sus sa cadieira, èra mai long que de costuma a portar a sas bocas lo tèunhe calamèl de bois negre. Finiguèt que se faguèt un silenci tibet e grèu. *Les gens regardaient aussi le Caraque, extrêmement attentifs à l'étincelle*, la beluga, que semblava qu'anèsse gisclar d'aqueles dos.

A la fin, la cara suava de Mèstre Albareda s'esclairèt d'un bel risolet coma un solèlh que finís per sortir de la nívol espessa. L'autbòi venguèt se pausar sus sa boca. Sos uòlhs èran sempre sus lo Caraco, qu'era aquí coma se retenia son alen, coma preste a se n'anar a corsa, *comme brusquement saisi d'inquiétude*, coma tot al còp visitat d'un lagui.

E d'un còp, lo cant gisclèt. Èra pas una dança conoguda. Degun dins la sala se sentiguèt pas pres de l'enveja de dançar. Las filhas, los òmes, los jovents, escotavan aquel èr agut coma una espasa, *qui s'épanouissait ainsi que la fleur des glaïeuls*. Mas, los qu'èron virats de la man del caraco vegèron

quicòm que los daissèt espantats. Los pès bolegats de movements contraris l'òme del pel crespat se crocava de tota sa fòrça a la taula coma se sentissiá la tèrra rodar jos el, o coma fan los cats quand los enfants los pausan sus una placa de fèr cauda.

Venguèt un moment que se poguèt pas pus reténer a la taula e que foguèt butat coma per una fòrça misteriosa al bel mitan del grand cèrcle que fasián lo mond a son entorn.

Aquí empezó la danza del Gitano. Era una danza como nunca se había visto, como no se vería nunca más. Estaba solo, a la luz de las grandas candelas, solo, sin chica en quién posar sus ojos, sin mujer, fruto maduro, a quién estrechar entre sus brazos, solo, entregado a aquella música que lo atravesaba y lo meneaba como un títere. (Cantaor)

***Saltaba de un pie al otro
cruzaba los pasos, volvía (bis)
alargaba los brazos como
si atrapara las nubes (bis)
y todo aquel braceo vano
que hubiera podido dar risa... (bis)***

...y todo aquel braceo vano que hubiera podido dar risa, daba lástima. Parecía que era inútil toda aquella danza que reproducía no se sabe qué ritos de religioso amor, mientras que con un mismo aliento, el oboe salpicaba hasta las estrellas con un canto que adhería tanto a los movimientos de todo el cuerpo que a los que lo oían era como si de repente se les abrieran las carnes como una alta flor de lis roja. Si, era bien algo rojo lo que se desparramaba a ras de tierra antes de subir como la llama de verano, cuando tras haber quemado un campo de helechos alcanza a tocar las ramas de un gran pino.

Y el otro estaba ahí, en medio, la cara sombría y ansiosa, turbado y conmovido por aquella melodía embrujada y todo avergonzado de haberse puesto así en evidencia y librado a los ojos de la gente.

La gente estaba allí, muda y sin comprender, subyugada y sin saber lo que ocurría ni como hacía Maese Albareda para hacerse amo de aquel Gitano, que desde su cara tenebrosa, toda brillante de sudor, lanzaba en torno suyo unos ojos donde se encendía una mirada con mezcla de miseria y de rabia. Apretando los puños, el hombre negro giraba sin parar. Maese Albareda continuaba soplando, la vena de la frente ligeramente hinchada, y seguía con los ojos al extraño bailarín cuyo pie calzado de alpargatas golpeaba sordamente el suelo. Venguèt un moment que de tant de silenci e de tant d'espèra, lo mond se tirèron per de rires bauges, de rires a se desmaissar, de rires que fasián de sos rengs coma una nòça de fièira a mitat desquilhada a còps de paumas. Foguèt un baujum ; puèi, piquèron dins sas mans coma per marcar lo balanç de la dança e risián coma de desmargats ; y el Gitano, que preso del hilo eterno del oboe no dejaba de saltar ni de girar, les lanzaba negras miradas de basilisco. Finiguèron per se donar la man e per menar à l'entorn del dançaire emmascat lo brande mai descabestrat que se pòsca veire. E, sus aquel fons de cauquage grèu e sens repaus que fasiá tremolar la terra, mai naut que lo

gisclar lo mai agut de las filhas coma embriagadas, lo linde, lo viu, l'agre cant de l'autbòdi debanava sa lei sobeirana, intrava dins tota carn e se i espelissia dins tota sa fôrça de saba de prima e fasiá s'engrepesir las pèls, *tandis que le sombre danseur, à qui pas une femme ne tenait la main, poursuivait jusqu'à épuisement cette danse inconnue*, aquela dança desconeguda.

Mèstre Albareda d'ennaut de sa cadiera, beviá de l'uòlh aquel revenge de son onor. E quand l'òme, regolejant de susor, la cara cavada de lassitge, foguèt pas pus qu'una peteta de pelha, a aquel moment solament l'autboissaire daissèt de bufar e lo fil encantat s'avaliguèt dins un silenci d'estonament. Mèstre Albareda risolegèt una minuta, puèi, sa mirada venguèt neblosa. N'aviá finit amb aquel rauba-galina. I pensava ja pas pus. Una cara blanca complissia tot al còp l'esperit de Mèstre Albareda, una cara blanca tota esclarada de plaser e qu'un jorn de l'estiu passat s'èra reversada sus son espatla, una cara blanca e linda ont sa boca aviá culhit la frucha de tot l'amor que sa musica aviá pogut semenar per lo mond.

--oOc--

Mas, se Mèstre Albareda aviá d'un còp demembrat lo Caraco, lo Caraco, el, èra pas près de l'oblidar. Era tornat a sa taula, tot giblat, romput coma un qu'a pres una tanada, e los vièlhs beveires, tot susarèls qu'èran, li faguèron plaça tornamai.

Li vogèron de vin e lo beguèt d'un còp, e ne prenguèt d'autre, e d'escondons, tèsta bassa, espiava de còps l'autboissaire que sus son estaudèl se pausava perdut dins un sòmi qu'esclairava sa cara apasimada. Lo Caraco tornarmai conoguèt los còps de ponhs dins l'esquina e lo rire baug, e las trufariás de las gents e lo mond que s'acampavan a son entorn e que l'espiava fasiá pas qu'empusar la ràbia muda que li sarrava las dents.

Quand aguèt begut tres cops secs, un cambiament se faguèt. Riguèt quand lo vièlh bevèire li remenèt sa paraula :

- Mèstre Albareda, lo bregand, fariá dançar lo diable !

riguèt coma un fòl, e tustèt dins l'esquina del vièlh e risián totes dos, e tota la taula, e tot lo cèrcle que s'èra fach a l'entorn e d'aquel moment aquò es lo Caraco que menèt la festa del rire. Finiguèt que se levèt tot risolièr e qu'anèt trapar l'autboissaire sempre mut e perdut dins son pantais de lutz. Li mandèt la man e l'autre, susprès, demorèt una minuta coma arrestat, puèi sarrèt la man negra de l'òme e davalèt los rejónher per beure. Ara, tot l'estrane del brande èra demembrat, esvanit. Era tornada una gaug brusissenta e cauda, e Mèstre Albareda se daissava davalat dins aquela doçor d'amistat benaürosa. Trinquèron sabi pas quant de còps. Lo Caraco vojava lo vin vièlh endaurat e linde.

Lo temps deviá ben rajat mai redde encara, mas degun se n'avisava pas, a despart solament d'un òme. Aquel òme èra Mèstre Albareda, e l'idèa de

l'ora se clavava dins son esperit e finissíá que n'èra pas pus que lo lagui sol e unenc. Mèstre Albareda vesíá pas lo moment de se n'anar. D'ont mai anava e d'ont mai èra pas pus assetat a la taula e lo risolet qu'èra sus sas bocas se vesíá ben qu'èra pas per aqueles que bevián amb el.

Qualqu'un dintrèt, d'un còp, e son capèl e son mantèl èran mirgalhats de nèu. L'autboissaire semblèt coma pivelat per aquelas flors que beluguejavan un moment dins la grand lutz abans de dintrar e de s'esvanir dins la lana.

Mèstre Albareda (a l'òme.)

S'arrèsta pas ?

L'òme

Ne tomba pas tant, mas cocanha, sèm pas per camins e ne pòt tombar tota la nuòch, se vòl.

Mèstre Albareda

(Coma per el tot sol.)

Aquò fa pas mon affaire.

Lo vièlh senat

Sètz encara jove, Mèstre Albareda, mas cal èstre bravament escaufat per aver idèa de s'anar espacejar amb la nuòch que fa.

Mèstre Albareda

Me cal anar dormir a la Cobertoirada. Siái esperat.

(Ne son totes estabosits ! L'embriac li manda un grand còp dins l'esquina e romp lo silenci.)

L'embriac

Ai d'aquel bregand d'autbòi ! Que nos farà sempre rire !

Mèstre Albareda

Se tracha pas de rire. Entre qu'aurai finit de jogar prendrai lo camin e dins tres oras serai rendut.

Un òme (bufa dins l'aurelha de son vesin.)

L'avètz fach trop beure.

Lo vièlh senat (de sa votz pausada)

Sauprai ben vos reténer. Seriá foliá de vos daissar anar pèr camins amb sièis palms d'auçada de nèu, amb una nuòch negra e la freg que fa.

Mèstre Albareda

- Cresètz ?

Recit

Mèstre Albareda èra balançat. Una cara dobèrta coma una granda flor li rescondiá de sa lutz tota tota la nèu del mond. Una calor èra dins el que fasiá desmembrar la freg. E lo desir velhava, flamba escura e voluntosa, e Mèstre Albareda espiava al travèrs de la porta un camin de luna e de prima que lo menava luònh d'aicí.

Mèstre Albareda

Ne caldriá mai qu'aquò per me reténer.

Lo vièlh senat

Tres legas de camin, sièis palms de nèu, una nuòch negra e d'escaches de lops, sabi pas ço que vos cal. Ara s'avètz idea de vos anar penjar, avètz de còrda al palhièr, e de bonas fustas ; e i fa pas tant freg.

Mèstre Albareda (coma se somiava.)

- De lops ? (tornamai pensatiu.) De lops ?

Lo vièlh senat

- Sabètz coma tot lo mond aici que se passa pas un jorn que quauqua feda manque pas al compte, e que i a una setmana se manquèt de gaire que lo pastre dels Infruts non foguèsse manjat per eles. Farètz pas una lega qu'i serètz entremitan. An bon nas. Vos espereràn de luònh. E de qu'aurètz per vos aparar ?

Recit

L'autbossaire disiá pas pus rès. La pichòta flamba del desir s'èra anequejada. Cremava encara, sai que, mas èra que tènhe recalíu.

Es a aquel moment que lo Caraco, mut e que seguissiá coma destacat tota aquela conversa semblèt se tirar d'un sòmi. Sos uòlhs d'òli lusiguèron gaujosament. Se virèt cap a Mèstre Albareda e mandèt :

Lo Caraco

- Los lops ? Es pas aquò que fariá paur a Mèstre Albareda. Pas qu'amb son autbòi fariá dançar los lops.

Recit

Degun riguèt pas. L'autboissaire dobriguèt sus lo Caraco sos uòlhs ennivolits de sòmi e l'espièt coma un que mira quauqu'un que parla e qu'ausís pas ço que ditz.

Sus la cara fosca del Caraco alucada de la beluga que flambava au fons negre de sos uòlhs, Mèstre Albareda vegèt lentament s'enuçar, coma una flor venguda del fons de l'aiga e que ven flotejar sus la mar, aquela cara de claror que lo secutava de sa mirada linda. La flamba gislèt del recalíu. De còps dins sa lusor passava sus la nèu un escach de lops.

(Cantonejament farfantelat)

« Sorneta per los enfants... Doça cara sus l'espatla, de l'autra man de la nuòch.. Très lègas, siéis palms de nèu. Una nuòch negra e d'escaches de lops.

De qu'èra aquela votz d'estrangièr raufelós que remena la paraula del Caraco ? Faire dançar los lops ? Jos la luna... Dins la nèu tota blanca. Jos la luna clara... Davant la cara blanca tota drecha sus las parets de la Cobertoirada e qu'esclaira tota la nuòch. »

Recit

Mèstre Albareda s'enucèt, tornèt prene sa plaça e juguèt de l'autbòi fins qu'a très oras del matin. Puòi, quand, romputs de musica e de dança e de vin se n'anèron totes, los daissèt sortir.

(Carga la saqueta, lo capèl, la capa, la tavèla de fusta de Mèstre Albarèda.)

Pleguèt dins sa saqueta los fuòlhs de musica que rebalava sempre amb el e mai n'aguèsse pas de besonh, i embarrèt lo preciós autbòi e sortiguèt dins la nuòch negra. Dins la lusor que la pòrta trasiá sus la nèu vegèt un òme que l'esperava. Èra lo Caraco. Venguèt a el e li toquèt la man. Mèstre Albareda èra ja partit. Vegèt pas que l'autre retirava d'un còp sa man e se n'anava al moment que l'autboissaire li fasiá : « **Adieu-siatz !** » E de tant qu'èra esbleugit per aquela cara davant sos uòlhs, qu'enlusernavà tot de sa claror de luna plena, vegèt pas que l'òme negre, dins la lutz venguda de la pòrta, enrebalava pas ges d'ombra. (Sortís.)

--oOc--

(Amorçar las candelas). Un per un s'èran amorçats los lums dins tot lo vilatge..... (Esquina clinada, viure l'enançament emmargat dins la nèu, l'espandi grand...) Ara, lo Mestre de la Dança èra sol dins la nèu, davant la nuòch. La nèu aviá daissat de tombar. Lo cèl èra tapat de nívols gròssas e negras. Mas de còps, la luna pareissiá e sa lutz esclairava la nèu sens fin e fasiá s'alongar l'ombra, *l'ombre aigüe, géante, des peupliers qui bordaient la route ou les fossés s'allongeait. Il suffisait à Maître Albarède d'un rayon furtif de lune pour reconnaître son chemin à ces rangées de peupliers qui le guidaient dans la neige*, pas qu'al reng de pibolas que l'adralhava dins la nèu... S'embriagava d'estre sol dins la nuòch negra, sol amb lo bel sòmi que lo menava, sol a remenar l'eterna canson de son desir. (Aicí, coma a cada còp que lo personatge cambia, revirar la manrega e cambiar de capèl).

Mas, quand cresiá d'estre sol dins la nuòch negra, Mèstre Albareda s'enganava. Aviá pas fach un quart de lèga sus son camin bordejat de pibolas que lo Caraco sortissiá de l'estable, drech sus son grand caval negre e que s'encaminava per la nèu. Una grand patz semblava davalada sus la cara fosca del cavalièr. Menava sa bèstia al pas, sens la pressar e seguissiá luònh, de luònh, l'autboissaire qu'anava doçament sus son camin. A un moment, una

claror de luna s'expandiguèt sus los camps de nèu e la toma blanca se faguèt veire en son entièr...Quand aviá vist que la claror veniá, lo cavalièr aviá escampat sa bèstia en fòra del camin e sens se laguiar d'una nèu de sièis palms d'auçada, que los ferres tocavan pas que de la poncha, lo caval a galaup aviá cerclat a l'horizont.....

Mas a l'horizont de la tèrra galaupava un caval negre portant un cavalièr negre, e son pas èra tant silentós coma se volava sus la nèu. Lo cavalièr faguèt un cercle de doas lègas e se retrapèt lèu al bèl mitan del camin ont Mèstre Albareda deviá passar dins una mièja oreta. Arrestèt son caval. Virava l'esquina al vilatge de la fèsta. Quand la luna sortiguèt encara de sas nívols, lo cavalièr vegèt drech davant el la rengada de pibolas qu'èran solas per marcar lo camin. Lo Caraco levèt lo braç, coma per salutar los aubres. Puòdi, son braç s'escartèt d'el coma se mostrava un camin de costat e jos la luna se vegèt lo reng de pibolas seguir lo movement del braç de l'òme e d'el coma centre, se virar coma un contravent qu'òm dobrís. La luna se rescondèt tornarmai. Lo caval se traguèt en fòra del camin e se n'anèt dins la nuòch negra.

Luònh, coma un ponch sus l'horizont, lo cavalièr negre al pas de sa bèstia esperava son ora.....

Maître Alabarède suivait les peupliers. Mais quand il eut dépassé le dernier de la rangée déplacée par le Caraque, s'avisèt pas de tant que lo cèl èra escur, que s'èra forviat e qu'anava a l'asard per los camps de la nèu. Lo vent rodava, magre lop.....

L'òme caminava dins l'escur, cap clinat e tibet cap a son desir, esclaiat de son idèa, escaufat de la flamna sorna. Lo ponh sarrat sus una tavèla de fusta anava d'un pas caput e que l'emmargava sempre mai dins la plana desèrta e la tenebra....*Ebloui par sa vision... tendu vers son desir....*

Al mai fosc de l'escuresina, Mèstre Albareda s'arrestèt. Veniá de s'avisar que fasiá mai d'una ora que caminava, aviá de besonh de bufar, e se pensèt que d'aquel temps, la luna finiriá per se mostrar. Apilat a son baston, per lo primièr cop, se susprenguèt a escotar. Dins un trauc de silenci entre doas bufadas de vent, li semblèt qu'ausissiá coma un sorne rondinament e aguèt d'un còp la sentida qu'èra pas sol, *e soudain il sut qu'il n'était pas seul*. Tot giblat per ensachar de saber d'ont aquò podiá venir o se s'enganava, ausiguèt longtemps los còps de son sang dins sas avelhas e creguèt un moment qu'èra aquèl bruch que l'aviá laguiat. Mas lo bruch tornèt reprene e Mèstre Albareda sentiguèt sus son copet sos pels se reversinar. Se remembrèt la paraula del vièlh : « **D'escaches de lops** ». Sabiá qu'es rar qu'un lop saute sus l'òme. Mas caliá pas s'arrestar tròp longtemps. Mèstre Albareda, dins la tenèbra, tornèt prene son camin, un pauquet a l'azard o pus lèu dins la dralha ont cresiá qu'èra lo salut ; caminèt aital encara una mièja oreta. I aviá pas pus de pibolas per lo menar. Caminava sens repaus. Pasmens, se pausèt encara per saber ont n'èra. Un alen de vent, quand se revirèt li traguèt au nas, amb encara lo bruch qu'aviá ausit lo cop d'abans, una odor que lo podiá pas enganar, una odor forta de sauvatgina, e Mèstre Albareda ne faguèt plan segur : un escach de lops lo seguissián. Se sarravan d'el, o sabiá, perqué, tot caminant, podiá los entendre que se rondinavan entre eles, quand ne venián a se tustar dins l'ombra. E, tot au

còp, entre las nívols la luna apareguèt (Aluca lo « projò » !) e per subre son espatla l'autboissaire los vegèt que s'arrestavan a mens de dètz passes d'el, lo pel levat amb de rebats verdets dins los uòlhs. De tant que la claror demorèt, s'arrestèron de seguir l'òme, mas entre que la luna s'amorcèt dins lo cèl, los sentiguèt tornarmai en movement, velós qu'estofava la nèu, patients dins son espèra, caputs dins sa seguida, e coma segurs que l'ora vendriá...

Mèstre Albareda dins aquela nòva passa d'escuresina compenguèt que deviá faire quicòm se voliá pas se veire aclapat per lo nombre, sol dins la nuòch e la nèu, sens ges d'espèr d'un secors quin que siá. Se recordèt que la flamba d'un fuòc es estada sempre çò mestre per escartar la salvatgina. Mandèt la man dins la saqueta per i prene los fuòlhs de sa musica e n'aluquèt un a la flamba gisclada de sa peira de fuòc. Entortovilhat, lo primier fuòlh esclairèt la nuòch. Flamba al ponh, l'òme caminava cap al matin. Ara sabíá plan qu'aviá perdut tot camin, qu'èra perdut dins un planòl sens fin, tapat de nèu e d'ombra e que sola la claror de l'auga lo podíá salvar dels lops. Calíá anar e anar sens fin, contra tot espèr, per se pas daissar sanglaçar, per poder tocar las oras de lusor del matin e reprene au jorn la caminada. La flamba esclairava la nuòch e dins las ombras misteriosas que trasiá a son entorn, l'òme vesíá se levar de brandes e de brandes qu'aviá menat de sa flaüta sobeirana.

Le chant qui se tordait, rouge et noir, flamme salvatrice sur son poing, était dans sa mémoire et enchantait la nuit.

Lo primier fuòlh finit serviguèt per n'alucar un autre, e aital de seguida. Tota sa musica passèt en lusor. Mèstre Albareda cercava a saber de quin costat vendriá lo fremin de l'auga. Lo darrièr fuòlh finissiá de cremar e res dins la tenebra espessa e fonsuda de la nuòch semblava marcar la venguda del jorn.

Le musicien sentit retourner au silence, dans un lointain passé, la dernière danse déroulée devant la nuit par cette haute flamme qu'il brandissait à son poing.

Ara vesíá s'agromelir de troces negres traversats de rebats roginoses. Puòi lo darrièr rebat s'amorcèt e la nuòch se sarrèt mai espessa a son entorn. La musica cremada, èra rendut a la tenèbra e liurat a las bèstias. E sentiguèt se sarrar la preséncia enemiga amb son alen ferotge que cargava sempre mai lo vent.

Mèstre Albareda èra las.

.....

(Dicha calugueta - doça, entestardida e fòra d'alèn .)

...espèr caput... arribar al matin... ostal caufat ...grand fuòc de roire... cara lumenosa... terribla tavela de fusta...ausir los lops... lo pastre entend los passes de sas fedas... sentir l'alèn sus las cavilhas... faire quicòm.....

Tornamai èra temps de faire quicòm. Una votz tindava al fins fons de son ausidor : « **Pas qu'amb son autbòi, fariá dançar los lops !** » Qual es aquò que parlava aital ? *Qui disait cela ? Une voix rocailleuse et douce à la fois,*

étrange. Ara Mèstre Albareda se recordèt del Caraco. Coma aviá plan dançat al grat de l'autbòi. Faire dançar los lops ! Quina idèa bajòca ! *Mais le souffle des fauves était sur lui*. Los fuòlhs totes avián cremat, lutz rojinosa sus la nèu. Los dets de l'òme al travèrs de la saca toquèron lo long calamèl.

La tentation fut grande de jouer dans la nuit pour éloigner ces idées qui tournaient, tournaient, à le rendre fou. Tirèt l'autbòi. Era gelat e se pausèt sus sas bocas coma de gèl. Mèstre Albareda retrapava, a sentir lo bois a sa boca, aquela gaug sempre nòva que l'emplenava quand a cada festa nòva, bailava lo brande als dançaires. Gostava lo prètz del silenci o del bruch, a l'idèa de los rompre e d'impausar sa lèi.

Es aital qu'al còr de la nuòch aclapada de patz e de nèu, l'autbòi de Mèstre Albareda estripèt subran lo gel et gisclèt dins la tenèbra un cant agut e poderós que s'enucèt fins qu'a las nívols.

Sus lo còp, l'escach de lops reculèt coma espaventat. S'aclatèron sens saber de qu'èra aquela crida que li reversinava l'esquina. L'òme marchava sempre, tot bufant son èr plen de vida e de fuòc. Un dels lops s'assetèt dins la nèu, e se Mèstre Albareda aviá pogut l'ausir, se seriá avisat qu'odulava a la mòrt. Mas la musica èra dins l'òme e sortissiá del, granda flamba ufanosa, per s'expandir als quatre vents del mond. E caminava sens repaus, l'autbòi a la boca, e bufant de longa tota la musica que sabiá. Dins aquel jòc sens ges de dançaires ni de lum, trapava lo biais de desmembrar la mòrt apegada a sos passes, lop d'entre los lops, e la freg que lo ganhava, e lo lassitge, e lo desesper. Amb la musica que montava de son còs fins a l'espelison armoniosa que romplissiá la tenèbra, èra tota sa vida vertadièra que florissiá dins sa mirada e finissiá qu'èra coma se flotejava al mitan d'un sòmi de dança e d'encantament....

.....
(JÒC : se sarra lo capborditge, se sarra...)

...nèu... en revolum... alas de flors d'ametla... prima... raubas... seda blanca... rodamant de la farandola... « Qual es qu'a rigut ? ». Es de filhas quand las sarran de près. Rison per pas res. Se reversan la testa sus l'espata e fan veire sas dents..... « Risètz, vos bailarai una fèbre d'amor que vos farà venir baujas jos ma boca. »..... Margarida, Margarida..... tanlèu mai près de plorar que de rire..... Marieta..... barrava los uòlhs quand la boca de l'òme èra a tocar son aurelha..... Joana..... sa man tressalissiá dins la vòstra coma un aucelon presonier..... Mariana.....aviá esperat qu'òm li prenguèsse la boca e s'èra tracha a vos baisar e que se sarrava de vos coma per bèure vòstre còs..... Marta que se rescondiá per melhor vos espisar, darrièr lo còl de sos dançaires..... Anna..... flor de prima al vent d'ivèrn..... blanca cada còp qu'ausís cantar l'autbòi..... Beatritz, cremada d'una calor secreta..... pas pus la terra, ni la nèu, ni lo vent..... doçor de còr..... lutz e patz e calor.....

(Jòc : se li escapa la tavèla de las mans, simbolica d'un autre autbòi perdut, coma lo sens de Mèstre Albareda.)

Lo grand revolum blanc s'avaliguèt d'un còp. E del còp l'autbòi se calèt. Dels dets gelats de l'òme s'èra escapat e perdut dins la nèu. L'òme demorava aquí trantalhejant, los uòlhs dobèrts sens res veire, coma un aubràs jos la manaira quand es a mand de s'engrunar. Sentissiá pas pus res qu'una abséncia granda, lo monde per el èra passat coma un fum. Sentiguèt pas lo sòl li mancar als passes.

Un cercle d'esquinas foscas demorèt un temps penjat per l'agre cant que mai amudit, li reversinava lo pel. (*Jòc :cerca l'autboi, dins la nèu, de genolhons, vira, revira, creva l'ecran, crida, passa de l'autre costat. Cambia de capèl, vira la capa, torna Caraco.*) Puòi se barrèt, escur, sus la paura causa abandonada.

A l'horizont lonhdan l'ombra del cavalièr negre demorava apilada a la claror de cendre d'abans l'auga. Ara, aviá lo temps. Podiá daissar son revenge a la feruna. Lo Caraco, los uòlhs clavats a l'endrech escur ont èra tombat l'autboissaire, demorèt longtemps a somiar. A la fin, coma butat per la claror que, lenta e engrepesida de sòm, s'alargava sus lo cèl bas, tirèt sus las tralhas. Lo caval negre s'encaminèt.

L'escach de lops sèra esvanit. Un grand cercle fosc de nèu trepilhada e sagnosa marcava sol lo luòc ont s'èra amudit lo darrièr alen de l'autbòi. De l'encataire, demorava pas que qualques pelhas, de flòcs estripats de saca, un ponhat d'òsses trencats. Una patz granda aviá davalat sus la cara escura del Caraco. *Un rictus retroussait à peine ses lèvres d'où sortit une voix grinçante venue d'un autre monde :*

« Malheureux qui a fait danser le diable ! C'est le vent désormais qui va jouer du hautbois dans tes os ! » « Paure de tu, qu'as fach dançar lo diable ! Es ara lo vent que vai jogar d'autbòi dins tos òsses ! » « ; Desdichado, que hiciste bailar al demonio ! ; Ahora, el viento tocará del oboe con tus huesos ! »

L'autbòi... lo cavalièr sautèt dins la nèu. *Un faible reflet brillait dans l'horreur sombre du sol foulé.* Coma enclausit, lo Caraco espièt longtemps lo signe de sa vergonha. *Ce souvenir lui fit monter le sang au visage.* Ausiguèt mai los rires bauges ; revegèt los còsses plegats del rire, lo prusiment del brande descabestrat li venguèt encara dins las cambas. Somièt de la filhas, de las femnas barradas a la crida de sa pietat.

E pasmens, d'una, un risolet li pleguèt las bocas ; una idèa estranja s'èra levada en son èime coma una sèrp que sortís de la sòm. Lo revenge de l'òme, l'aviá, davant el, estampat sus la terra, escrich en roge sus la nèu ; e la fòrça de l'òme, se pensava, lo tèunhe calamel de bois negre, lo teniá dins sos dets. Es ara d'un autre revenge que somiava, un rebat de lutz verda al velós de sos uòlhs...

Vesiá, al fons d'una cambra escura, vesiá un liech rescondut jos de cortinas longas, e, coma se sarrava mai, esclarat d'un lumet que nadava dins

l'òli, vesia sus lo coissin blanc, una cabeladura, sembla de seda e d'aur. Una cara abandonada a la mar del sòm i repausava, *mais surtout cet air de confiance et d'espoir, étaient pour le rêveur une affreuse brûlure*. Li tornèt gisclar a las aurelhas lo rire agut de las filhas. Se vegèt caminant encara dins la nèu ; *et dans l'éblouissante cruauté du matin, il voyait se dresser les hautes tours, les murs sévères, les remparts de la Commanderie*.

D'aqueles tanben aviá tirat son revenge. E puòl èra jos la fenestra traucada dins la muralha. *Ce n'était plus un Caraque à la peau sombre, aux cheveux frisés*. Era un Mestre Albareda novèl que dins l'escuresina blavejanta auçava a sas bocas lo famós autbòi... *L'angoisse obsédante qui rongea son cœur s'était calmée*... èra un autre, un autre coma los autres ; e aimat, encara... aimat...

(Jòc : S'escacalassèt d'un rire qu'auriá tombat los barris. Mas èra sol, dins un desèrt de nèu, e còsta d'el l'ombra del caval negre li gelèt, d'una, las bocas.) Assajar... assajar... Sos dets jogavan sus l'autbòi... Pausèt las bocas sus l'autbòi, los dets levats, prestes a dançar sus los traquets. Acampèt en son alen tota la doçor de son sòm ; conflèt d'a fons sa peitrina de tot l'espèr que poguèt raubar a la tèrra ; e bufèt...

Foguèt una causa tant amara, tant aspra, qu'a très lègas faguèt reversinar lo pel sus l'esquina dels lops, que las dents tant ne cracinèron que ne rebauçavan las bregas en una mena de rire fèr, e que, la coa entre cambas s'enfugiguèron per non jamai tornar, fins a l'autra man del mond. La paura claror de l'auga se n'esvaniguèt. *Au cœur du rêveur, les songes étaient morts*. Al còr del somiaire, los sòmis èran mòrts.

Un océan d'amertume et de désespoir gonfla en lui des vagues de plomb. D'un còp sec del ponhet escampèt a très legas l'autbòi traite. Sautèt sus lo caval negre qu'escarniguèt a còps de talon, prenguèt son galaup tot drech de long de la pibolas e, volant sus la nèu tan redde coma un eslhauç se n'anèt fins al grand ròc que plomba de naut sus un lac. E d'aquí, dins un saut terrible se daissèron caire, caval e cavalier, al mitan del miralh escur. Un regiscle se levèt fins a las nívol. Quand tornèt davalar e que sa lenta nèbla se fuguèt esvanida dins l'èr, las aigas, per sempre mai, s'èran barradas sus lo saut del Caraco.

(JOC : escampa la manrega al centre, costat negre en-dessus). Aigas grèvas, (Escampa lo capèl) miralh de plomb, (Escampa la saqueta) gorg de malastre. (Carga la vestassa blava, lo tapa-còl, las lunetas. Torna a taula. Torna prene la pluma. Es l'escrivan. Pensatiu, escriu.)

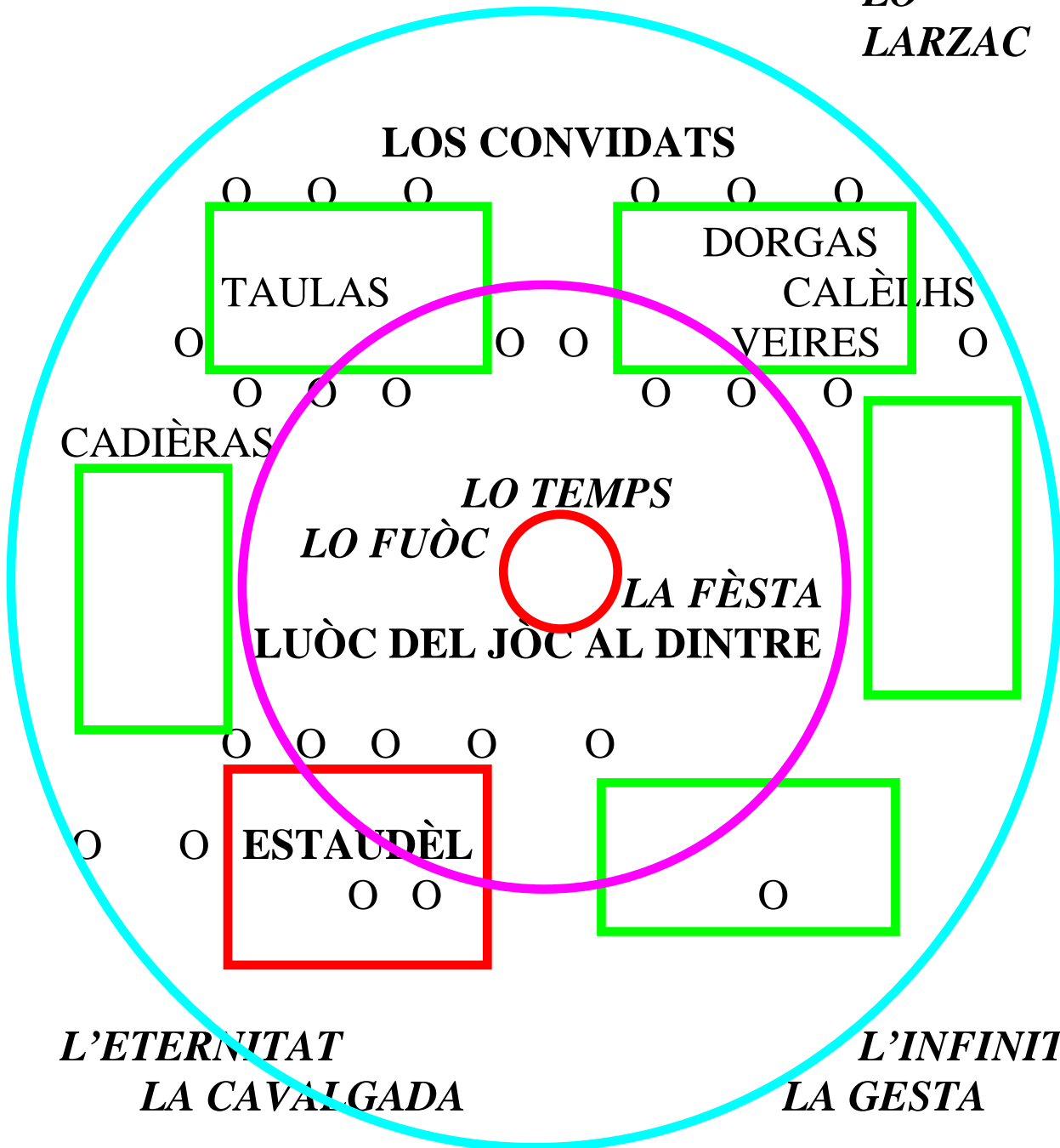
Lo matin se tornèt levar.

FIN

LA NÈU - LA NUÒCH - LA FREG

*LOS
LOPS*

*LO
LARZAC*

LO CERCLE DEL JÒC EN DEFÒRA